

Andrzej Radwan, Łukasz Paluch

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie

**USŁUGI BUDOWLANO-REMONTOWE W GOSPODARSTWACH
RODZINNYCH W ZALEŻNOŚCI OD ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH
I BUDYNKÓW GOSPODARCZYCH W POLSCE¹**

*CONSTRUCTION AND REPAIR SERVICES IN FAMILY FARMS
DEPENDING ON HOUSING RESOURCES AND FARM BUILDINGS
IN POLAND¹*

Słowa kluczowe: struktura usług, usługi prywatne i sąsiedzkie, samoobsługa

Key words: structure of services, private and neighbourly services, self-service

Synopsis. Przedstawiono wielkość i strukturę nabywanych usług budowlano-remontowych w gospodarstwach, czterech gmin różniących się warunkami społeczno-ekonomicznymi rolnictwa. Analiza obejmuje stan zasobów mieszkaniowych i gospodarczych w dobranych losowo gospodarstwach rodzinnych.

Wstęp

Opracowanie ma na celu pokazanie wielkości i struktury nabywanych usług budowlano-remontowych w gospodarstwach rodzinnych położonych w czterech regionach charakteryzujących określone typy rolnictwa. Na tym tle przedstawiono istniejący stan zasobów mieszkaniowych, ich standard mierzony wyposażeniem w urządzenia sanitarne i instalacje. Analiza obejmuje ocenę majątku produkcyjnego – budynków inwentarskich i gospodarczych oraz ich wyposażenia w urządzenia, instalacje i budowle. Wymienione elementy infrastruktury usprawniają pracę rolników, wpływając równocześnie na warunki bytowania hodowanych zwierząt gospodarskich. Podstawę faktograficzną analizy stanowią wyniki badań ankietowych (wywiad z kwestionariuszem) przeprowadzonych na przełomie 2007/2008 w grupie 555 gospodarstw dobranych losowo w czterech gminach różniących się warunkami społeczno-ekonomicznymi rolnictwa. Doboru gmin dokonano w sposób celowy z wykorzystaniem metod taksonomicznych. Badania są kontynuacją rozpoczętych w 1987 oraz 1996 r. [szerzej Radwan 2001] i są zlokalizowane w czterech następujących gminach: Baranów w województwie wielkopolskim, Bierzwnik w zachodniopomorskim, Siedliszcze w lubelskim i Strzyżów w woj. podkarpackim.

W tabeli 1 przedstawiono najważniejsze charakterystyki badanych gospodarstw. Prezentowane wielkości przyjętych wskaźników wskazują na występujące różnice pomiędzy gospodarstwami poszczególnych gmin.

Budownictwo mieszkaniowe i inwentarskie w gospodarstwach rodzinnych

Warunki mieszkaniowe ludności ocenia się rozmiarami powierzchni przypadającej na członka rodziny, standardem budynków, wyposażeniem w urządzenia sanitarne i instalacje. Istotnym elementem rzutującym na jakość budynków jest ich wiek, rodzaj materiału wykonywanych budynków oraz stan techniczny. Powierzchnia użytkowa mieszkań jest zróżnicowana w badanych gminach. Najwyższą przeciętną powierzchnię mieszkalną na osobę posiadają rolnicy w gminie Baranów – 31,7 m², następnie w Bierzwniku – 30,4 m² i Strzyżowie – 27,3 m². W gminie Siedliszcze wartość ta wynosi 24,8 m². Z danych GUS dla 2007 r. wynika, iż powierzchnia użytkowa mieszkań na jedną osobę na terenach wiejskich w badanych województwach przedstawiała się następująco: w lubelskim – 25,7 m², w podkarpackim – 23,0 m², w wielkopolskim – 24,1 m² i 23,3 m² w zachodniopomorskim [Rocznik... 2008]. Średnia liczba izb w budynkach mieszkalnych jest zróżnicowana, najwyższa

¹ Artykuł realizowany z tematu badawczego MNiSzW nr N N 112 1319 33

Tabela 1. Charakterystyki badanych gospodarstw

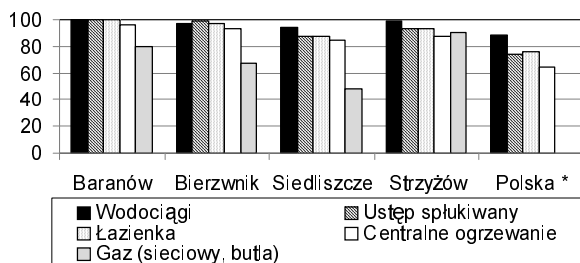
Wyszczególnienie	Razem	Grupy regionalne gospodarstw			
		Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Liczba badanych gospodarstw	555	97	107	180	171
Średnia powierzchnia gospodarstwa	8,9	9,6	17,7	7,8	3,7
Liczba osób w rodzinie	3,7	3,5	3,6	3,7	4,0
Charakter społeczno-zawodowy rodziny ¹	0,75	0,75	0,76	0,80	0,69
Zasoby pracy na 100 ha UR ²	17,4	17,9	8,7	18,7	40,5
Gospodarstwa z ciągnikiem [%]	73,0	75,3	79,4	70,8	70,2
Środki techniczne wyrażone mocą [KW na 1 gosp.] ³	46,7	60,7	74,2	34,9	33,9
Produkcja końcowa brutto [zł na 1ha UR]	2532	3376	2210	2348	2248
Produkcja towarowa [zł na 1ha UR]	2186	3120	2051	2097	1570

¹ zasoby pracy wykorzystywane w gospodarstwie do ogólnych zasobów rodziny w jednostkach pełnozatrudnionych, ² obliczono wskaźnikami Frenkla, ³ moc środków technicznych – ciągników, kombajnów, maszyn samobieżnych, środków transportu i silników stacyjnych – wytworzona w KW.
Źródło: badania własne.

w gminie Strzyżów – 4,9, zaś najniższa w Siedliszcze – 3,8. Oznacza to, że na jedną osobę w każdej z badanych gmin przypada powyżej jednej izby mieszkalnej, tj. od 1,06 w Siedliszcze do 1,23 w Strzyżowie.

Korzystnie przedstawia się wyposażenie budynków mieszkalnych w podstawowe media – wodę bieżącą, łazienki, ustępy splukiwane, urządzenia CO oraz posiadanie gazu z sieci i butli. Stan wyposażenia w te urządzenia przedstawia rysunek 1, z którego wynika, że najkorzystniej prezentują się gospodarstwa w gminach: Baranów, Bierzwnik, następnie Strzyżów, zaś mniej korzystnie w gminie Siedliszcze. Jednak i w tej gminie zaznacza się poprawa standardu mieszkań w stosunku do wcześniejszych badań [Radwan 2001].

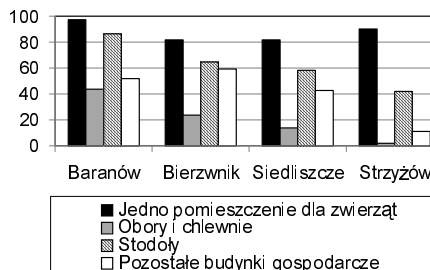
Nieliczna grupa badanych gospodarstw posiada dodatkowe budynki mieszkalne z wydzieloną częścią pomieszczeń dla hodowanych zwierząt lub z funkcją gospodarczą. Takich budynków najwięcej jest w gminie Siedliszcze (15), następnie w Baranowie (13), przy 11 w Strzyżowie i 10 w Bierzwniku. W większości są to stare i mocno wyeksploatowane budynki, w części zasiedlone przez wielopokoleniowe rodziny, względnie pełnią jedynie funkcję gospodarczą. Przydatność budynków do produkcji rolniczej zależy od ich struktury rodzajowej, wieku i stanu technicznego. Najwięcej budynków występuje w gminie Baranów, średnio na jedno gospodarstwo przypada tam 2,45 budynki, nieco mniej w Bierzwniku – 2,31, podczas gdy w pozostałych gminach Siedliszcze i Strzyżowie odpowiednio: 1,96 i 1,45. W południowej i środkowowschodniej części kraju (Strzyżów i Siedliszcze) przeważają budynki wielofunkcyjne – jedno pomieszczenie wspólne dla wszystkich zwierząt, a w kilku gospodarstwach z częścią mieszkalną dla rodziny. Mniej jest stodoł i pozosta-

Rysunek 1. Wyposażenie budynków mieszkalnych w urządzenia sanitarne i instalacje [%]

* dane GUS dotyczą obszarów wiejskich [Rocznik... 2008].

Źródło: badania własne.

Rysunek 2. Budynki inwentarskie i gospodarcze w badanych gospodarstwach [%]

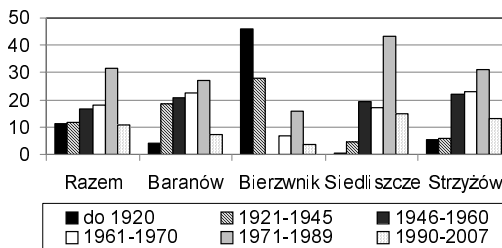
Źródło: badania własne.

łych budynków gospodarczych, do których należą: garaże, szopy na maszyny i narzędzia, warsztaty naprawcze, itp. W gminach położonych w części zachodniej (Baranów i Bierzwnik) występuje znacznie więcej budynków związanych z hodowlą zwierząt – chlewni i obór. Tak ukształtowana struktura determinowana jest m. in. skalą produkcji rolniczej i zakresem jej specjalizacji oraz poziomem rozwoju rolnictwa. Zauważa się tutaj także korzystniejsze wyposażenie gospodarstw w pozostałe budynki – stodoły, garaże, wiaty, itp.

Analiza budynków obejmująca strukturę wiekową pokazuje istotne różnice regionalne spowodowane względami historycznymi. W gminie Bierzwnik typowej dla części północno-zachodniej kraju 73,8% budynków mieszkalnych powstało przed 1945 r., z czego 46% zostało zbudowane przed 1920 r. (rys. 3). W gminie Baranów w tym okresie powstało prawie 23%, a największa dynamika przyrostu substancji mieszkalnej wystąpiła w latach 1971-1989, obejmując 26,8% istniejącego stanu budynków. Największe ożywienie w budownictwie w tej dekadzie było w gminie Siedliszcze, w której powstało 43,3% budynków z obecnie istniejących. W gminie Strzyżów w tym okresie zbudowano 30% domów mieszkalnych. Po 1990 r. największa dynamika przyrostu wystąpiła w gminach Siedliszcze i Strzyżów, zbudowano wówczas odpowiednio po 27 i 22 budynki mieszkalne, podczas gdy w Baranowie 7 i 4 w Bierzwniku. Wiek budynków jest wysoce zróżnicowany, najstarsze domy mieszkalne występują w Bierzwniku – średni wiek wynosi tam 77 lat, następnie w Baranowie – 46, zaś w Strzyżowie 41 i 34 w Siedliszcze.

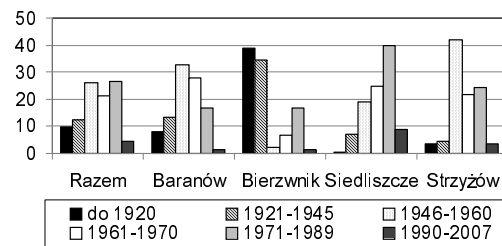
Podobna tendencja w rozkładzie struktury wiekowej dotyczy budynków inwentarskich potraktowanych łącznie (budynek wielofunkcyjny, obory i chlewnie, dom mieszkalny z pomieszczeniem dla zwierząt). Tutaj z kolei najczęściej budynków inwentarskich powstało w gminach Baranów i Strzyżów w latach 1946-1960, a w gminie Siedliszcze – 1971-1989 (rys. 4). Rolnicy tej gminy po 1990 r. największą aktywność wykazywali w budowie pomieszczeń inwentarskich. Struktura wiekowa tych budynków jest zróżnicowana od 74 lat w Bierzwniku, 47 w Baranowie do 45 w Strzyżowie i 37 w Siedliszcze. W rozkładzie czasowym wybudowanych stodoł rzuca się w oczy duży przyrost w latach 1946-1960 w gminie Baranów, natomiast rolnicy z gmin Siedliszcze i Strzyżów budowali je w poszczególnych dekadach w zbliżonych proporcjach. W badanych gminach po 1990 roku powstało 9 stodoł – 8 w Siedliszcze i 1 w Strzyżowie. Najstarsze stodoły posiadają rolnicy w gminie Bierzwnik – 67 lat, najmłodsze w Siedliszcze 37 (rys. 5).

Wiek budynków w znacznym zakresie rzutuje na ich stan techniczny. Stąd najwyższe odsetki budynków mieszkalnych, inwentarskich i stodoł o niezadawalającym stanie technicznym (średnim i złym) występują w gminie Bierzwnik (tab. 2). W ostatnim okresie wyraźnie polepszył się stan analizowanych budynków w części środkowowschodniej (gmina Siedliszcze). Na ogół jednak stan budownictwa gospodarczego na wsi jest niekorzystny, gdyż dominują w nim tradycyjne budynki inwentarskie, stodoły, przybudówki, szopy i garaże wznoszone w większości systemem gospodarczym. Jak podają Szeptycki i in. [1996] w większości budynki te wykazują się niekorzystnymi parametrami i cechuje je z reguły niezadawalająca jakość. Istotne znaczenie na warunki chowu zwierząt i na pracę obsługujących je ludzi oprócz stanu jakości budyn-

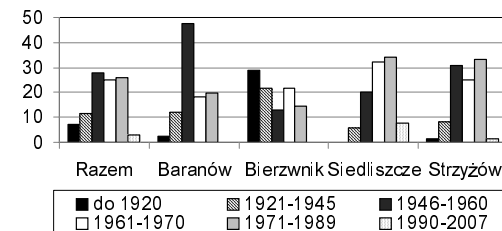
Rysunek 3. Struktura wiekowa budynków mieszkalnych

Źródło: badania własne.

Rysunek 4. Struktura wiekowa budynków inwentarskich

Źródło: badania własne.

Rysunek 5. Struktura wiekowa stodoł

Źródło: badania własne.

Tabela 2. Stan techniczny budynków w opinii rolników

Wyszczególnienie	Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Budynki inwentarskie przypadające na gospodarstwo ¹ (średnia)	1,26	1	0,91	0,89
% budynków o stanie technicznym:				
– dobrym	43,5	20	58,3	19,1
– średnim	54,9	73	39,3	79
– złym	1,6	7	2,4	1,9
Stodoły przypadające na gospodarstwo (średnia)	0,84	0,64	0,58	0,4
% stodoł o stanie technicznym:				
– dobrym	37,4	20,6	62,5	11,6
– średnim	54,3	67,6	34,6	84,1
– złym	3,7	11,8	2,9	4,3
Budynki mieszkalne przypadające na gospodarstwo	97	107	180	171
% budynków o stanie technicznym:				
– dobrym	72,2	48,6	76,7	54,4
– średnim	26,8	49,5	20	43,3
– złym	1	1,9	3,3	2,3

¹ budynki inwentarskie łącznie (wielofunkcyjne, chlewnie i obory).
Źródło: badania własne.

ku wywiera ich wyposażenie w instalacje, urządzenia i budowle towarzyszące. Najkorzystniej wyposażone w wymienione elementy względem produkcji zwierzęcej są gospodarstwa w gminie Baranów, nastawione głównie na produkcję specjalistyczną trzody chlewnej, zaś najslabiej w gminie Bierzwnik, w której wodę bieżącą w pomieszczeniach dla zwierząt posiada 14%, silosy betonowe niespełna 3% i gnojownicę betonową 11%. W gminie Baranów wymienione budowle i urządzenia posiada wodę bieżącą – 59%, silos betonowy – 6% i gnojownię betonową – 20%. W stosunku do badań z 1996 r. zauważa się poprawę wyposażenia w urządzenia do produkcji zwierzęcej gospodarstw w gminie Siedliszcze, przy zachowaniu stanu na zbliżonym poziomie w Strzyżowie.

Poziom i struktura usług budowlano-remontowych

Badania wskazują, że z usług budowlano-remontowych w 2007 r. korzystało 26% gospodarstw. Zakup tego rodzaju usług jest różny w poszczególnych grupach terytorialnych. W pasie środkowowschodnim (Siedliszcze) nabyło je zaledwie 15,6% gospodarstw, zaś najwięcej (43,3%) w części środkowozachodniej – gmina Baranów. Więcej gospodarstw korzystało z usług w 1996 r., 52,9% w Baranowie, 33,3% w Bierzwniku, w Siedliszcze – 19,1% i 25,7% w Strzyżowie. Średnia wartość zakupionych usług w całej zbiorowości wynosi 203 zł na gospodarstwo i 22,8 na 1 ha UR (tab. 3), przy odpowiednio 200 i 25 zł w 1996 r. [Radwan 2001].

Obecne badania, jak i poprzednie potwierdzają ujemne skorelowanie intensywności nabywanych usług budowlano-remontowych i instalacyjnych z powierzchnią obszarową gospodarstw. Różnice tu są znaczne – w całej grupie ponad dziewięciokrotne, najwyższe w Bierzwniku, prawie 21-krotne na niekorzyść dużych gospodarstw. Utrzymujące się obecnie wysokie koszty budowy, remontów i modernizacji budynków mieszkalnych oraz gospodarczych powodują, że koszty usług budowlanych w gospodarstwach obszarowo mniejszych są relatywnie większe.

Z pewnością i struktura ponoszonych na te cele wydatków jest bardziej zróżnicowana niż w gospodarstwach większych, które kierują więcej środków na cele związane z produkcją rolniczą. Struktura wartościowa usług pokazuje, że największe wydatki gospodarstw przypadają na prace betoniarskie i tynkarskie, obejmujące około 1/3 ogółu wydatków, następnie blacharskie i dekarские (1/4), w 1/5 prace instalacyjne (wodno-kanalizacyjne, gazowe i elektryczne) i w około 19% prace posadzkarskie, szklarskie i malarskie (tab. 4).

Tabela 3. Poziom i struktura wydatków na usługi budowlano-remontowe w zależności od obszaru gospodarstw

Wyszczególnienie	Razem	Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Liczba gospodarstw	555	97	107	180	171
Gospodarstwa korzystające z usług [%]	26,0	43,3	29,0	15,6	25,2
Usługi budowlane [zł na]:					
1 gospodarstwo	203	443	184	105	183
1 ha UR	22,8	46,2	10,4	12,4	49,8
Wydatki [zł] na 1 ha w zależności od obszaru gospodarstwa					
<2 ha	90,1	120,5	106,4	89,7	73,7
2-5 ha	55,2	49,9	62,7	26,4	57,9
5-10 ha	30,4	69,9	23,9	5,1	58,2
10-15 ha	17,5	37,7	12,5	5,7	-
>15 ha	9,8	33,5	5,1	5,8	20,4

Źródło: badania własne.

Tabela 4. Struktura usług budowlano-remontowych w badanych gospodarstwach

Wyszczególnienie	Razem	Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Liczba gospodarstw	522	97	107	180	171
Wydatki na usługi budowlane ogółem = 100					
Betoniarsko-murarskie	30,3	55,1	15,4	16,3	16,1
Ciesielsko-stolarskie	5,1	8,3	3,3	4,7	1,6
Blacharsko-dekarskie	24,6	24,2	17,2	53,7	13,6
Posadzkarskie-szklarskie-malarskie	18,8	4,9	19,6	16,3	-
Instalacyjne	20,2	7,5	44,5	9,0	27,6

Źródło: badania własne.

Znikomy natomiast jest udział prac ciesielskich i stolarskich osiągający 5,1% ogólnego zakupu usług budowlano-remontowych. Zakres przedstawionych poszczególnych rodzajów usług budowlanych jest terytorialnie zróżnicowany, co wiąże się z odmiennymi typami rolnictwa w badanych regionach geograficznych i sytuacją ekonomiczną gospodarstw, a tym samym odmiennym zapotrzebowaniem na różne rodzaje usługi.

Analizując strukturę wydatków na poszczególne rodzaje usług z ich wartością kwotową (tab. 5) widać, że w regionie środkowozachodnim (Baranów) przeważały wydatki na usługi typowo budowlane (betoniarskie, murarskie i tynkarskie), mające głównie charakter związany z wznoszeniem nowych budynków mieszkalnych i gospodarskich, bądź też prowadzeniem gruntownych remontów i modernizacją istniejących. Jeśli uwzględni się zakup usług blacharsko-dekarskich to ogółem wydatki w tej gminie na prace te stanowiły 80% i były najwyższe na statystyczne gospodarstwo (1021 zł). Wyższy w tej gminie był też odsetek rolników (41%) ponoszących wydatki powyżej 1500 zł, jak w pozostałych gminach. W gminie Strzyżów położonej w części południowej kraju przeważały z kolei usługi związane z remontami i modernizacją budynków mieszkalnych niż inwentarskich. Należały do nich takie prace, jak posadzkarskie, malarskie i szklarskie oraz instalacyjne. Odsetek rolników, którzy ponosili najwyższe kwoty (powyżej 1500 zł) objął 34% nabywających te usługi. W pozostałych gminach Bierzwniku i Siedliszcze wydatki na analizowane usługi były najniższe, w tej ostatniej gminie przeważały prace związane z remontami budynków – blacharskie i dekarskie (53,7%). Z kolei w gminie Bierzwnik prace instalacyjne i następnie posadzkarskie, szklarskie i malarskie. Niskie wydatki na statystyczne gospodarstwo utwierdzają w przekonaniu, że większość prac budowlano-remontowych wiązało się z modernizacją istniejących budynków, a nie z wznoszeniem nowych obiektów budowlanych. Analizę naszą potwierdzają dane ogólnopolskie, z których wynika, że w rolnictwie i leśnictwie nakłady inwestycyjne na budynki i budowle w

Tabela 5. Usługi budowlano-remontowe w gospodarstwach korzystających z usług

Wyszczególnienie	Razem	Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Liczba gospodarstw	144	42	31	28	43
Gospodarstwa korzystające z usług [%]	26,0	43,3	29,0	15,6	25,2
Usługi budowlane [zł] na gospodarstwo	783	1021	634	667	733
Wartość usług budowlanych ogółem =100					
<200	4,6	1,1	4,6	13,0	5,1
201-500	14,3	8,8	26,3	14,6	14,6
501-1000	28,1	19,4	45,8	33,7	27,3
1001-1500	23,2	29,9	13,0	25,3	18,9
>1500	29,8	40,8	10,3	13,4	34,1

Źródło: badania własne.

sektorze prywatnym stanowiły 39,4% ogólnych nakładów inwestycyjnych (podczas gdy na maszyny i urządzenia techniczne 32,5 i 15,9% środki transportu) z kwoty 215,7 zł na 1 ha UR [Rocznik... 2008].

Badania wskazują na malejącą tendencję zakupu usług związanych z utrzymaniem budynków mieszkalnych i gospodarskich w porównaniu z badaniami z 1996 r. Wydatki na usługi budowlano-remontowe w ogólnej strukturze zakupu usług produkcyjnych zmniejszyły się z 16% w 1996 r. do 8% w 2007 r. Najwyższe wartości usług budowlanych w strukturze usług produkcyjnych (2007 r.) wykazują gospodarstwa w gminie Strzyżów – 18,6% oraz Baranowie 11,7% przy zaledwie 4,5% w Bierzwniku i 5,2% w Siedliszcze. Głównymi wykonawcami analizowanych usług są placówki prywatne, prowadzące działalność usługową na obszarze badanych gmin oraz zakłady nierejestrowane, głównie osób fizycznych. W formie najmu prywatnego wykonano w gminach ogółem 83,6% prac budowlano-remontowych i instalacyjnych. Pomiedzy grupami regionalnymi gospodarstw występują w tym zakresie różnice. W Baranowie w oparciu o tę formę zrealizowano 78,4% prac, w Bierzwniku – 87,8%, Siedliszcze – 63,6% i 80,2% w Strzyżowie. Pozostałe odsetki prac budowlano-remontowych wykonano w formie pomocy sąsiedzkiej.

W gospodarstwach spotykamy się z dużym zakresem samoobsługi, bądź pomocy sąsiedzkiej w pracach budowlanych, remontowych i instalacyjnych. Najwięcej prac wykonywanych przez rolników wyrażonych liczbą czynności przypadających na jedno gospodarstwo odnotowano w gminie Siedliszcze i Strzyżów po 1,2 przy zaledwie 0,4 czynności w gminie Baranów i 0,7 w Bierzwniku (tab. 6). Rozkład czynności w poszczególnych pracach budowlano-remontowych i instalacyjnych wykazuje dużą zbieżność z zakresem realizowanych usług przez gospodarstwa badanych gmin. Zakres samoobsługi zależy od umiejętności rolników, dostępności usług zorganizowanych oraz siły ekonomicznej gospodarstw [Radwan 2001]. Znaczna grupa rolników nie korzysta jednak z usług budowlanych, bądź czyni to sporadycznie. Przyczyny tego są różnorodne i powodowane m. in. trudnościami w znalezieniu wykonawców, wysoką ceną usług czy niezadowolającą rolników jakością wykonania. Panuje, jednak ogólne przekonanie o poprawie sytuacji w zakresie dostępności usług i ich jakości.

Tabela 6. Samoobsługa w zakresie prac budowlano-remontowych i instalacyjnych

Wyszczególnienie	Razem	Baranów	Bierzwnik	Siedliszcze	Strzyżów
Liczba gospodarstw	555	97	107	180	171
Wielokrotność czynności na gospodarstwo	0,9	0,4	0,7	1,2	1,2
Struktura czynności ogółem = 100					
Betoniarsko-murarskie-tynkarskie	19,5	52,9	37,8	19,8	11,0
Ciesielsko-stolarskie	5,6	14,7	4,0	7,6	3,0
Błacharsko-dekarskie	9,5	11,8	17,6	10,9	5,0
Posadzkarskie-szklarskie-malarskie	51,1	14,7	25,7	54,2	63,5
Instalacyjne	14,3	5,9	14,9	7,5	17,5

Źródło: badania własne.

Podsumowanie

Badane gospodarstwa wykazują różnice w zasobach mieszkaniowych, standardzie mierzonym stopniem wyposażenia w urządzenia i instalacje, odnosi się to także do budynków inwentarskich i pozostałych budynków gospodarskich. W tym zakresie korzystniej prezentują się gospodarstwa w części zachodniej kraju wykazujące znacznie szerszy zakres posiadanych budynków służących produkcji rolniczej. Dostrzega się tu związek między wiekiem budynków, które są najstarsze w części północno-zachodniej (Bierzwnik), a ich stanem technicznym. Tu z kolei lepiej oceniane są przez respondentów budynki w części środkowowschodniej kraju (Siedliszcze) i środkowo-zachodniej (Baranów).

Badania potwierdzają niski poziom nabywanych usług budowlano-remontowych i instalacyjnych. Najniższy ich zakup wystąpił w gminie Siedliszcze, a z kolei najwyższy w gminie Baranów. Intensywność zakupu usług na jednostkę powierzchni jest ujemnie skorelowana z wielkością obszarową gospodarstw. Struktura wartościowa nabywanych usług budowlano-remontowych pokazuje, że większe wydatki gospodarstw przypadają na prace betoniarskie, murarskie, tynkarskie, blacharsko-dekarskie i następnie prace w zakresie instalacji wodno-kanalizacyjnych, elektryczne i gazowe. Jednakże ich zakres jest terytorialnie zróżnicowany, co wiąże się z odmiennymi typami rolnictwa w badanych regionach geograficznych kraju, siłą ekonomiczną gospodarstw i dostępnością usług. Konsumpcja usług oprócz odpłatnych świadczeń obejmuje pracę członków gospodarstwa oraz nieodpłatną pomoc sąsiedzką i rodzinną. Stwierdza się, że w gospodarstwach występuje duży zakres samoobsługi w pracach budowlano-remontowych. Jej stopień występowania wykazuje zbieżność z niską intensywnością zakupu usług przez gospodarstwa.

Literatura

- Radwan A. 2001: Usługi produkcyjne w procesie przemian strukturalnych gospodarstw rodzinnych. ZN AR w Krakowie nr 272.
- Szeptycki A., Kamiński E, Myczko A, Olszewski T, Tymiński J., Wójcicki Z. 1996: Stan i kierunki techniki oraz infrastruktury rolniczej w Polsce. IBMER, Warszawa.
- Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich. 2008: GUS, Warszawa.

Summary

The article presents an assessment of housing resources and farm buildings on family farms selected at random in four parts of Poland with different socio-economic conditions. The research confirmed territorial differences between conditions of farms concerning their housing resources and the standard of equipment, but also animal buildings and farm buildings. A low level of construction and repair services acquisition was registered on farms where the intensity per area unit is diminishing with increasing farm area. Low consumption of services is accompanied by a high range of self-services showing regional differences.

Adres do korespondencji:

dr hab. inż. Andrzej Radwan, prof. UR, mgr inż. Łukasz Paluch
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Katedra Ekonomii
al. Mickiewicza 21
31-120 Kraków
tel. (0 12) 622 43 5
e-mail: andrzej.radwan@op.pl, lukasz.paluch@ur.krakow.pl